

FIȘA DISCIPLINEI

Anul universitar 2025-2026

Anul de studiu III / Semestrul I

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
1.2. Facultatea	Istorie, Litere și Științe ale Educației
1.3. Departamentul	Istorie, Arheologie și Muzeologie
1.4. Domeniul de studii	Istorie
1.5. Ciclul de studii	Studii universitare de licență (ciclul I)
1.6. Programul de studii/calificarea*	Arheologie / arheolog (COR 263206), istoric (COR 263302), promotor local (COR 263220)

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	Arheologia surselor de materii prime în pre- și protoistorie	2.2. Cod disciplină	A.3108A
2.3. Titularul activității de curs	Dr. Ioan Alexandru Bărbat		
2.4. Titularul activității de seminar / laborator	Dr. Ioan Alexandru Bărbat		
2.5. Anul de studiu	III	2.6. Semestrul	I
2.7. Tipul de evaluare (E/C/NP)	C	2.8. Regimul disciplinei (O – obligatorie, Op – opțională, F – facultativă)	Op

3. Timpul total estimat

3.1. Numar ore pe saptamana	3	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/laborator	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	42	din care: 3.5. curs	14	3.6. seminar/laborator	28
Distribuția fondului de timp					ore
a. Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					9
b. Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					10
c. Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					10
d. Tutoriat					
e. Examinări					4
f. Alte activități universitare (vizite de studiu, consultații proiecte, etc.)					

3.7 Total ore studiu individual (a+b+c)	29
3.8 Total ore activități universitare (d+e+f+3.4)	46
3.9 Total ore pe semestru (3.7+3.8)	75
3.10 Numărul de credite**	3

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală dotată cu videoproiector.
5.2. de desfășurarea a seminarului/laboratorului	Sală dotată cu videoproiector.

6. Competențe specifice acumulate

Competențe profesionale	C5 Elaborarea de proiecte profesionale cu utilizarea unor principii și metode consacrate în domeniul Istorie; utilizarea conceptelor și a metodelor de bază ale cel puțin unei alte științe sociale sau umaniste, sau ale unei discipline de graniță între istorie și alte științe (antropologia istorică, istoria artei, economia, sociologia, filozofia etc.)
Competențe transversale	

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Cunoașterea principalelor provocări ale arheologiei surselor de materii prime
7.2 Obiectivele specifice	Formarea unor deprinderi de analiză și interpretare a datelor arheologice.

8. Conținuturi*

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
<p>1. Noțiuni introductive. Obiectul disciplinei – arheologia surselor de materii prime. (2 ore)</p> <p>2. Preocupări în istoriografia arheologică românească și universală privind sursele de materii prime utilizate în pre- și protoistorie (2 ore)</p> <p>3. Repertoriul și distribuția spațială a principalelor surse de materii prime (2 ore)</p> <p>4. Procedee de exploatare a surselor de materie primă în pre- și protoistorie (2 ore)</p> <p>5. De la procurarea rocilor pentru confecționarea uneltelor, armelor și podoabelor la primele elemente de „arhitectură” în cadrul așezărilor pre- și protoistorice (2 ore)</p> <p>6. Despre întrebuițarea materiilor dure animale în confecționarea uneltelor, armelor și podoabelor (2 ore)</p> <p>7. Identificarea și prelucrarea primelor minereuri în pre- și protoistorie (2 ore)</p>	<p>Expunerea, conversația, problematizarea</p>	
<p>Bibliografie</p> <p>1. Ana Abrunhosa, Marta Francés Negro, <i>The Contribution of Studies of Acquisition and Use of Raw Materials in Archaeological Contexts</i>, în Inês Pinto Coelho, Joana Torres, Luís Gil, Tiago Ramos (eds.), <i>Entre ciência e cultura: da interdisciplinaridade à transversalidade da arqueologia</i>, Actas das VIII Jornadas de Jovens em Investigação Arqueológica, Lisboa, 2016, p. 19-20.</p> <p>2. Alice M. Choyke, <i>Not the Plastic of the Past: The significance of worked osseous materials in archaeology</i>, în János Gömöri, Andrea Kőrösi, <i>Bone and Leather. History, Archaeology and Ethnography of Crafts Utilizing Raw Materials from Animals</i>, MCCB, 4, Budapest, 2010, p. 19-30.</p> <p>3. Marino Maggetti, <i>Archaeometry: quo vadis?</i>, în Marino Maggetti, Bruno Messiga (eds.), <i>Geomaterials in Cultural Heritage</i>, Geological Society, Special Publications, 257, London, 2006, p. 1-8.</p> <p>4. George Rapp, <i>Archaeomineralogy</i>, second edition, NSA, Berlin, Heidelberg, 2009.</p> <p>1. Allan S. Gilbert (eds.), <i>Encyclopedia of Geoarchaeology</i>, Dordrecht, 2017.</p> <p>2. Zoia Maxim, Diana Bindea, Luminița Săsăran (eds.), <i>Arheometrie în România</i>, vol. 3 (1991-2008), Bibliotheca Musei Napocensis, XXVII, Cluj-Napoca, 2008.</p> <p>3. Telmo Pereira, Xavier Terradas, Nuno Bicho (eds.), <i>The Exploitation of Raw Materials in Prehistory: Sourcing, Processing and Distribution</i>, Cambridge, 2017.</p> <p>4. Selena Vitezović, Dragana Antonović (eds.), <i>Archaeotechnology Studies: Raw material exploitation from prehistory to the Middle Ages</i>, Belgrade, 2017.</p> <p>1. Viorel Brana, Constantin Avramescu, Ilarion Călugăru, <i>Substanțe minerale nemetalifere</i>, București, 1986.</p> <p>2. George Rapp, <i>Archaeomineralogy</i>, second edition, NSA, Berlin, Heidelberg, 2009.</p> <p>3. Gordon Noble, <i>Woodland in the Neolithic of Northern Europe: the forest as ancestor</i>, Cambridge, 2017.</p> <p>4. Adrian Bălășescu, Mircea Udrescu, Valentin Radu, Dragomir Popovici, <i>Archéozoologie en Roumanie. Corpus de données</i>, Bibliothèque du Musée National SRP, V, 2003.</p> <p>1. Martyn Barber, David Field, Peter Topping, <i>The Neolithic Flint Mines in England</i>, Liverpool, 1999.</p> <p>2. Domergue Claude, Hérail Gérard, <i>Une méthode pour l'étude des mines antiques en alluvion: l'exemple des mines d'or romaines de la Valduerna (León, Espagne)</i>, în <i>Mélanges de la Casa de Velázquez</i>, 13, 1977, p. 9-30.</p> <p>3. Anna Gutiérrez Garcia-Moreno, <i>Roman Quarries in the Northeast of Hispania (Modern Catalonia)</i>, Documenta, 10, Tarragona, 2009.</p> <p>4. Volker Wollmann, <i>Mineritul metalifer, extragerea sării și carierele de piatră în Dacia Romană</i>, Bibliotheca Musei Napocensis, XIII, Cluj-Napoca, 1996.</p> <p>1. Marin Cârciumar, Elena Cristina Nițu, Mădălina Frânculeasa, <i>Considerații preliminare asupra celor mai importante surse de materie primă litică întrebuițată în preistorie pentru realizarea utilajelor</i>, în <i>Arheologia Moldovei</i>, XXX, 2007, p. 7-40.</p> <p>2. Alexandru-Viorel Ciornei, <i>Surse de materie primă, strategii de aprovizionare și de prelucrare a materiei prime în paleoliticul din Sectorul Valah al Platformei Moesice</i>, Rezumat Teză de Doctorat, Universitatea din București, Facultatea de Geologie și Geofizică, Departamentul de Mineralogie, București, 2013, mss.</p> <p>3. Dragana Antonović, <i>Neolitska industrija glačanog kamena u Srbiji / Neolithic Ground Stone Industry in Serbia</i>, Beograd, 2003.</p> <p>4. Stella G. Souvatzis, <i>A Social Archaeology of Households in Neolithic Greece. An Anthropological Approach</i>, Cambridge, 2008.</p> <p>1. Robin Brigand, Olivier Weller (eds.), <i>Archaeology of Salt. Approaching an Invisible Past</i>, Leiden, 2015.</p> <p>2. Anthony Harding, <i>Salt in Prehistoric Europe</i>, Leiden, 2013.</p> <p>3. Vassil Nikolov, Krum Bacvarov (eds.), <i>Salz und Gold: die Rolle des Salzes im prähistorischen Europa Akten der internationaler Fachtagung (Humboldt-Kolleg)</i>, în Provadia, Bulgarien, 30 September – 4 October 2010, Provadia, Veliko Tarnovo, 2012.</p> <p>4. Valerii Kavruk, Dan-Lucian Buzea, Puskás József, Dan Ștefan, Maria-Magdalena Ștefan, Anthony Harding, Marius Alexianu, Cătălin Roibu, Radu Zăgreanu, <i>Cercetări efectuate la Băile Figa în anii 2016–2019 și considerații privind deslușirea valențelor unui peisaj salin hibrid</i>, în <i>Angustia</i>, 23, 2019, p. 9-107.</p> <p>1. William O'Brien, <i>Prehistoric Copper Mining in Europe 5500–500 BC</i>, Oxford, 2015.</p> <p>2. Béatrice Cauuet, <i>Les mines d'or antiques d'Europe hors péninsule Ibérique. État des connaissances et travaux récents</i>, în <i>Pallas. Revue d'études antiques</i>, 67, 2005, p. 241-291.</p> <p>3. Irina Gambashidze, Thomas Stöllner (eds.), <i>The Gold of Sakdrisi. Man's first gold mining enterprise</i>, VDBMB, 211, Bochum, (f.a.).</p> <p>4. Radomír Pleiner, <i>Iron in Archaeology. The European Bloomery Smelters</i>, Praha, 2000.</p>		
8.2. Seminar-laborator		
<p>1. Despre utilizarea argilelor și pigmentilor în pre- și protoistorie (2 ore)</p> <p>2. Izvoare sărate, slatini și masive de sare exploatare în pre- și protoistorie (2 ore)</p>	<p>Conversația, problematizarea</p>	

<p>3. Exploatarea resurselor vegetale în pre- și protoistorie (2 ore)</p> <p>4. Comunități umane implicate în exploatarea și prelucrarea materiilor prime în pre- și protoistorie (2 ore)</p> <p>5. Forme de organizare arhaice în exploatarea materiilor prime (2 ore)</p> <p>6. Sistematizarea exploatărilor de materii prime (2 ore)</p> <p>7. Schimbul la comunitățile pre- și protoistorice reflectat în arheologia materiilor prime. Apariția primelor rute „comerciale” (2 ore)</p> <p>8. Arie sursă pentru confecționarea utilajului litic cioplit și șfeluit (2 ore)</p> <p>9. Vehicularea utilajului litic sub formă de materii prime sau piese finite; răspândirea podoabelor din scoică și chilimbar (2 ore)</p> <p>10. Transportul și distribuirea sării (saramură, bulgări de sare) (2 ore)</p> <p>11. Circulația minereurilor și a pieselor de metal (2 ore)</p> <p>12. Începuturile arhitecturii în pre- și protoistorie (2 ore)</p> <p>13. Arheologia surselor de materii prime în manifestări ale credințelor pre- și protoistorice (2 ore)</p> <p>14. Metode interdisciplinare utilizate în analiza surselor de materie primă exploatare în pre- și protoistorie. (2 ore)</p>		
<p>Bibliografie</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Marin Cârțumaru, Elena Cristina Nițu, Mădălina Frânculeasa, <i>Considerații preliminare asupra celor mai importante surse de materie primă litică întrebuintată în preistorie pentru realizarea utilajelor</i>, în <i>Arheologia Moldovei</i>, XXX, 2007, p. 7-40. 2. Alexandru-Viorel Ciornei, <i>Surse de materie primă, strategii de aprovizionare și de prelucrare a materiei prime în paleoliticul din Sectorul Valah al Platformei Moesice</i>, Rezumat Teză de Doctorat, Universitatea din București, Facultatea de Geologie și Geofizică, Departamentul de Mineralogie, București, 2013, mss. 3. Stella G. Souvatzis, <i>A Social Archaeology of Households in Neolithic Greece. An Anthropological Approach</i>, Cambridge, 2008. 4. Aline Averbouh, Gaëlle Le Dosseur, Monica Mărgărit (eds), <i>An Overview of the Exploitation of Hard Animal Materials During the Neolithic and Chalcolithic / O privire asupra exploatării materiilor dure animale de-a lungul Neoliticului și Calcoliticului</i>, Târgoviște, 2012. 5. Corneliu Beldiman, <i>Industria materiilor dure animale din preistoria României</i>, Studii de Preistorie, 2, Supplementum, București, 2007. 6. Monica Mărgărit, <i>Personal Adornments in the Prehistory of the Northern Danube Area</i>, Târgoviște, 2020. 7. Monica Mărgărit, Adina Boroneanț (eds), <i>Beauty and the Eye of the Beholder. Personal adornments across the millennia</i>, Târgoviște, 2020. 8. Albin Hasenfratz, Daan C. M. Raemaekers (eds), <i>Niederwil, eine Siedlung der Pfyner Kultur</i>. Band V: Anorganische Funde, Palynologie und Synthese, Archäologie im Thurgau, 13, Stuttgart, 2006. 9. Harm Tjalling Waterbolk, Willem van Zeist (eds), <i>Niederwil, eine Siedlung der Pfyner Kultur</i>. Band I: Die Grabungen, Academia Helvetica, 11, Stuttgart, 1978. 10. Harm Tjalling Waterbolk, Willem van Zeist (eds), <i>Niederwil, eine Siedlung der Pfyner Kultur</i>. Band IV: Holzartefakte und Textilien, Academia Helvetica, 14, Stuttgart, 1991. 11. Iulia Tomescu, <i>Studiul resturilor lemnoase în arheologie. Paleoecologie și paleoetnografie</i>, Biblioteca Muzeului Național, SCP, VII, București, Târgoviște, 2004. 12. Dean E. Arnold, <i>Ceramic Theory and Cultural Process</i>, Cambridge, 1985. 13. Valentine Roux, <i>Ceramics and Society. A Technological Approach to Archaeological Assemblages</i>, Springer, 2019. 14. Daniel Albero Santacreu, <i>Materiality, Techniques and Society in Pottery Production. The Technological Study of Archaeological Ceramics Through Paste Analysis</i>, Berlin, 2014. 15. Michela Spataro, <i>Starčevo ceramic technology: the first potters of the Middle Danube Basin</i>, UPA, 341, Bonn, 2019. 16. Paul Damian (coord.), <i>Alburnus Maior</i>, I, București, 2003. 17. Anthony Harding, Valerii Kavruk (eds), <i>Explorations in Salt Archaeology in the Carpathian Zone</i>, Archaeolingua, 28, Budapest, 2013. 18. Alfred Michael Hirt, <i>Imperial Mines and Quarries in the Roman World. Organizational Aspects 27 BC – AD 235</i>, Oxford, 2010. 19. Nicolae Cătălin Rîșcuța, <i>O nouă descoperire arheologică la Baia de Criș (jud. Hunedoara)</i>, în <i>Thraco-Dacica</i>, XXII, 1-2, 2001, p. 139-171. 20. Anthony Harding, Valerii Kavruk (eds.), <i>Explorations in Salt Archaeology in the Carpathian Zone</i>, Archaeolingua, 28, Budapest, 2013. 21. Alfred Michael Hirt, <i>Imperial Mines and Quarries in the Roman World. Organizational Aspects 27 BC – AD 235</i>, Oxford, 2010. 22. Nicolae Cătălin Rîșcuța, <i>O nouă descoperire arheologică la Baia de Criș (jud. Hunedoara)</i>, în <i>Thraco-Dacica</i>, XXII, 1-2, 2001, p. 139-171. 23. Marina Milić, <i>Obsidian exchange and societies in the Balkans and the Aegean from the late 7th to 5th millennia BC</i>, A thesis submitted to University College London for the degree of Doctor of Philosophy, Institute of Archaeology, University College London, 2016, mss. 24. John Chapman, Bisserka Gaydarska, <i>Spondylus gaederopus/Glycymeris exchange networks in the European Neolithic and Chalcolithic</i>, în Chris Fowler, Jan Harding, Daniela Hofmann (eds), <i>The Oxford Handbook of Neolithic Europe</i>, Oxford, 2015, p. 639-656. 25. Florin Gogăltan, <i>Chilimbarul preistoric de la frontiera estică a Bazinului Carpatic</i>, în <i>Analele Banatului</i>, s.n., XXIV, 2016, p. 143-169. 26. Zsuzsanna Siklósi, Zsuzsanna M. Virág, Viktória Mozgai, Bernadett Bajnóczi, <i>The spread of the products and technology of metallurgy in the Carpathian Basin between 5000 and 3000 BC – Current questions</i>, în <i>Dissertatione Archaeologicae</i>, 3, 5, 2017, p. 67-82. 27. Mihai Bărbulescu, <i>Interferențe spirituale în Dacia Romană</i>, Cluj-Napoca, 2003. 28. Richard Bradley, <i>A Geography of Offerings Deposits of Valuables in the Landscapes of Ancient Europe</i>, Oxford, 2016. 29. Horia Ciugudean, Sabin Adrian Luca, Adrian Georgescu, <i>Depozitul de bronzuri de la Dipșa</i>, Bibliotheca Brukenthal, V, Sibiu, 		

2006.

30. Mihai Rotea, *The Hoard from the "Cioclovina cu Apă" Cave: Content, Dating, and Signification*, în *Acta Musei Napocensis*, 54, I, 2017, p. 41-104.

31. Mary E. Malainey, *A Consumer's Guide to Archaeological Science. Analytical Techniques*, Manuals in Archaeology Method, Theory and Technique, London, 2012.

32. Katerina Douka, *The Contribution of Archaeometry to the Study of Prehistoric Marine Shells*, în Fotis Ifantidis, Marianna Nikolaidou (eds.), *Spondylus in Prehistory. New data and approaches. Contributions to the archaeology of shell technologies*, BAR International Series 2216, Oxford, 2011, p. 171-180.

33. A. Mark Pollard, *Beyond Provenance. New Approaches to Interpreting the Chemistry of Archaeological Copper Alloys*, Studies in Archaeological Sciences, 6, Leuven, 2018.

34. Michael Steven Shackley (eds), *X-Ray Fluorescence Spectrometry (XRF) in Geoarchaeology*, New York, 2011.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Conținuturile disciplinei se armonizează cu așteptările reprezentanții comunității epistemice, printr-o pregătire de specialitate a studentului în problemele exploatării surselor de materii prime.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Colocviu	Examinare orală	70%
10.5 Seminar/laborator	Colocviu	Examinare orală	30%

10.6 Standard minim de performanță:

Demonstrarea competențelor în: pre- și protoistorie.

Pentru obținerea notei 5 este necesară însușirea principalelor caracteristici privitoare la cunoașterea și exploatarea surselor de materii prime în pre- și protoistorie.

Data completării
28.09.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament
01.10.2025

Semnătura directorului de departament
Prof. univ. dr. Dumitran Daniel